

Reactie CvTE op verslag examenbespreking Levende Talen van het centraal examen Nederlands vmbo GL/TL tijdvak 1

25 mei 2021

Inleiding

CvTE bedankt het sectiebestuur Nederlands van Levende Talen voor het organiseren van de examenbespreking van het centraal examen vmbo Nederlands GL/TL in het eerste tijdvak. Het verslag bevat een aantal interessante elementen die meegenomen gaan worden bij de evaluatie van het examen. Het verslag gaf ook aanleiding om bij een tweetal opgaven een aanvulling op het correctievoorschrift te publiceren. De reactie van CvTE is toegevoegd aan de brief en het verslag van Levende Talen, zodat alles bij elkaar in één document staat. De reactie van het CvTE is herkenbaar aan de blauwe kleur en de toevoeging "Reactie CvTE".

Uit brief bestuur LT en verslag LT:

Algemeen

De teksten en ook de inhoud van de schrijfpdracht sluiten goed aan bij de belevingswereld van de kandidaten. De teksten zijn aansprekend. Het niveau van de vragen en de opdrachten is veelal passend bij vmbo-gl/tl. De examenvragen 'nieuwe stijl' waren verspreid over het examen te vinden. De opzet van dit nieuwe examen is positief ontvangen.

Zoals elk jaar zijn ook nu leerlingen in tijdnood gekomen. Wellicht door de grote hoeveelheid open vragen. De eerste tekst 'En nooit lieten ze meer iets van zich horen' is inhoudelijk een interessante, maar te moeilijke tekst voor de kandidaten. Ook door het aantal vragen bij deze tekst die veel tijd vergen bij het beantwoorden leent deze tekst zich niet goed als eerste tekst van het examen.

Wij verzoeken u bij het vaststellen van de n-term rekening te houden met de invoering van de nieuwe vraagstelling en de genoemde tijdnood waardoor niet alle leerlingen het volledige examen hebben afgerond.

Verslag Landelijke eindexamenbespreking vmbo-gl/tl

Centraal eindexamen Nederlands 2021 vmbo-gl/tl, eerste tijdvak

Algemeen

Zoals elk jaar zijn ook nu leerlingen in tijdnood gekomen. Wellicht door de grote hoeveelheid open vragen. De eerste tekst En nooit lieten ze meer iets van zich horen is inhoudelijk een interessante, maar te moeilijke tekst voor de kandidaten. Ook door het aantal vragen bij deze tekst die veel tijd vergen bij het beantwoorden leent deze tekst zich niet goed als eerste tekst van het examen.

Meerdere keren wordt van de kandidaat verwacht dat hij/zij twee redenen, verklaringen of gevolgen noteert. Beide moeten goed zijn voor het toekennen van een scorepunt. Dat is onbevredigend aangezien kandidaten regelmatig een van beide antwoorden goed hebben.

Het CvTE wordt verzocht bij het vaststellen van de n-term rekening te houden met de invoering van de nieuwe vraagstelling en de genoemde tijdnood waardoor niet alle leerlingen het volledige examen hebben afgerond.

Reactie CvTE: Uit de toets- en itemanalyse zal moeten blijken of veel kandidaten in tijdnood zijn gekomen. Dat kan bijvoorbeeld blijken uit een grote hoeveelheid overgeslagen items, waarbij de docenten in Wolf voor elke niet-beantwoorde vraag "N" ingevuld hebben. En we realiseren ons ook dat het examen Nederlands vmbo dit jaar anders van opzet was dan voorgaande jaren en dat dit de

moeilijkheid van het examen kan beïnvloeden. Dit jaar wordt aan de docenten bij het invullen van de Wolf-scores gevraagd om een oordeel te vellen over de moeilijkheid van het examen door aan te geven bij welke score volgens hen de cesuur tussen voldoende en onvoldoende zou moeten liggen. Als de nieuwe vragen voor veel kandidaten inderdaad (te) moeilijk zijn gebleken, dan rolt uit de normeringstechniek vanzelf een hogere N-term.

Wat betreft de vragen bij tekst 1 waar kandidaten twee elementen moeten noemen voor 1 scorepunt het volgende. Er zijn veel soorten open vragen. Omdat het korte invulvragen zijn, veelal over een klein deel van de tekst, hebben de examenmakers geoordeeld dat beide elementen genoemd moeten worden voor toekenning van het scorepunt. Per type open vraag wordt bepaald hoeveel scorepunten aan de vraag worden toegekend.

TEKST 1: En nooit lieten ze meer iets van zich horen

- Vraag 1

De eerste vraag is meteen een lastige vraag. Zo'n vraag is beter te beantwoorden als de kandidaat al wat geworsteld heeft met de tekst en de vragen. De vraag zou daarom beter passen aan het einde van de vragenreeks. Het is opvallend dat de vraag naar het hoofdonderwerp driemaal voorkomt in dit examen.

Reactie CvTE: Dit type vraag valt ook onder het nieuwe type samenvattingsvragen. Het hoofdonderwerp en de verschillende deelonderwerpen van de tekst kunnen formuleren/kiezen, hoort bij het herkennen van hoofd- en bijzaken (zie beschrijving in Syllabus). De kandidaat is vrij om de tekst eerst (globaal) in zijn geheel te lezen en daarna de vragen bij de tekst te lezen en te beantwoorden. Een overkoepelende vraag over het onderwerp van de tekst is daarom zowel aan het begin als aan het einde van de vragenreeks mogelijk.

Antwoord C lijkt niet het juiste antwoord te zijn. Een groot deel van de tekst gaat niet over 'online' (ghosten). Een paar fragmenten uit de tekst die niet kunnen worden geplaatst bij 'online': 'telefoontjes'(r. 12) / 'verhalen over ghosting worden veelal gelinkt aan datingapps' (r. 16, dus niet uitsluitend) / 'ghosting komt ook in andere vormen voor' (r. 26). Daarbij worden in vraag 8 situaties genoemd die niet te linken zijn aan het 'onlinegedeelte'.

Na het wegstrepen van de andere antwoordmogelijkheden die gaan over delen van de tekst blijft antwoord C over. Bij dit antwoord kunnen vraagtekens geplaatst worden.

Het CvTE wordt verzocht een toelichting te geven bij de keuze voor antwoord C.

Reactie CvTE: In de vraag staat 'hoofdonderwerp'. De tekst bestaat uit 14 alinea's en de alinea's die over online ghosten gaan, zijn: 2, 3, 4, 6, 7, (9), 11, 12, 13 (en 14). Bij deze vraag moet de kandidaat hoofd- en bijzaken kunnen onderscheiden. Het 'online'-aspect van ghosten is het belangrijkste onderwerp van deze tekst.

- Vraag 4

Een behoorlijk pittige vraag voor de kandidaten. In alinea 3 geeft de schrijfster niet twee, maar vier verklaringen voor ghosten. Aan het begin van alinea 3 staat de derde verklaring: 'er valt zo veel te kiezen'. Het woord 'meer' in de daaropvolgende zin impliceert dat deze zin ook een verklaring is.

'Individuele contacten verliezen hun waarde' is de vierde, niet-genoemde verklaring. De woorden 'en dus' in de daaropvolgende zin geven aan dat dit antwoord ook gezien mag worden als goede verklaring voor ghosten, alhoewel het wel een bijeffect is.

Het CvTE zal gevraagd worden om een aanvulling op het correctievoorschrift te geven. Uit de aanvulling moet blijken dat 'er valt zo veel te kiezen' en 'individuele contacten verliezen hun waarde' ook gezien mogen worden als correcte antwoorden.

Reactie CvTE: De examenmakers zijn het gedeeltelijk eens met de feedback op deze vraag, waarvoor dank. Er is inmiddels een aanvulling op het correctievoorschrift m.b.t. vraag 4 gepubliceerd, waarin één verklaring is toegevoegd die correct en verdedigbaar is op grond van de tekst in alinea 3.

Alinea 3 start met een vraag over ghosten in de datingwereld die door de auteur gesteld wordt en die is behandeld in alinea 2. Daarmee is het geen verklaring voor ghosten in het algemeen.

In de tekst die volgt staan 2 verklaringen voor ghosten: *"Volgens mij is er meer aan de hand. Ik heb mezelf wijsgemaakt dat stiekem een feestje verlaten sociaal geaccepteerd is. Maar waar het op neerkomt, is dat ik het doe om de confrontatie te vermijden (verklaring 1), om de discussie over 'nog één drankje' niet te hoeven voeren. Ik ben daar niet alleen in, mijn generatie – ik ben van 1985 – lijkt het moeilijk te vinden om 'sorry, maar ik heb hier geen zin in' te zeggen en heeft moeite zich ergens aan te binden" (verklaring 2).*

De alinea vervolgt met de zin: *"Een bijeffect van het altijd met elkaar verbonden zijn door het internet, lijkt te zijn dat individuele contacten aan waarde verliezen."* De examenmakers hebben dit bijeffect bij de constructie en vaststelling niet als (hoofd)verklaring aangemerkt en dus niet opgenomen in het correctievoorschrift. Het feit dat individuele contacten aan waarde verliezen draagt wel bij aan het 'gemak' van ghosten. De 3^e verklaring, namelijk 'dat individuele contacten aan waarde verliezen' is inmiddels via een aanvulling op het cv gepubliceerd.

- Vraag 6

In het correctievoorschrift staat dat uit het antwoord van de kandidaat moet blijken dat het om 'nu/tegenwoordig' gaat voor de toekenning van een scorepunt. Daarvan is al sprake in de vraagstelling. Deze toevoeging zou om die reden geschrapt kunnen worden in het correcte antwoord.

In de vraag wordt niet vermeld uit welke alinea('s) het antwoord moet worden gehaald. Om die reden zijn ook andere antwoorden te verdedigen: - Het ghosten is makkelijker geworden (alinea 6), - Het is aantrekkelijker om iemand te ghosten (alinea 6), - Het ghosten is zichtbaarder geworden (alinea 7, zie ook het signaalwoord 'bovendien').

Het CvTE zal gevraagd worden om een aanvulling op het correctievoorschrift te geven. Uit de aanvulling moet blijken dat bovenstaande opties ook gezien mogen worden als correcte antwoorden.

Reactie CvTE: De examenmakers zijn het ten dele eens met de opmerkingen van LT over deze vraag. Voor vraag 6 is inmiddels een aanvulling op het correctievoorschrift gepubliceerd.

Wat betreft de andere opmerking, kan de suggestie van LT niet worden overgenomen. In de vraag staat duidelijk vermeld wat er volgens Van der Sanden tegenwoordig nieuw lijkt te zijn aan ghosten. De tekst bevat slechts één citaat van hem: *"Wat wél nieuw lijkt te zijn, is de schaal waarop het gebeurt", schrijft Van der Sanden. "Met de opkomst van datingapps is het makkelijker geworden elkaar van de ene op de andere dag te negeren."*

Dat ghosten aantrekkelijker en/of zichtbaarder is geworden, zijn niet de woorden van Van der Sanden. Daarom zijn deze antwoorden niet correct.

- Vraag 8

Het tweede voorbeeld bij vraag 8 kan geplaatst worden bij alle drie niveaus. Met een vakantievriend is heel goed een seksuele relatie mogelijk. Optie 3 is om die reden verdedigbaar. Aangezien de tijdelijkheid niet duidelijk blijkt uit het voorbeeld en het ook niet duidelijk is of het contact definitief verbroken wordt, is daarnaast optie 1 een goed antwoord.

Het CvTE zal gevraagd worden om een aanvulling op het correctievoorschrift te geven. Uit de aanvulling moet blijken dat bij het tweede voorbeeld alle antwoorden goed zijn.

Reactie CvTE: Bij vraag 8 krijgt de kandidaat de opdracht vijf voorbeelden te plaatsen bij een van de drie niveaus van ghosting. In alinea 8 (regels 111-125) staat: Psycholoog Wendy Walsh legt uit dat er drie niveaus van ghosting bestaan. De eerste variant is wanneer je iemand tijdelijk negeert, bijvoorbeeld omdat het contact je niet goed uitkomt of omdat je even geen zin hebt om te reageren. Het tweede niveau is vervelender: wanneer je iemand een aantal keer hebt ontmoet en je het contact plotsklaps verbreekt. En dan is er nog het toppunt: "Wanneer je een seksuele relatie met iemand bent aangegaan, dan verdwijnt en de ander daarmee overrompelt."

In de uitwerkbijlage staat voorbeeld 2: *Je negeert een vakantievriend totaal nadat je thuis bent gekomen.* Volgens de examenmakers past bewering 2 bij niveau 2, omdat het iemand betreft die je een aantal keer hebt ontmoet ('een vakantievriend' is niet hetzelfde als 'een goede vriend'; je kent elkaar alleen van de vakantie) en omdat je 'totaal niets meer van je laat horen' (dus je verbreekt het contact plotsklaps). Omdat hier geen sprake is van een tijdelijke onderbreking van het contact, behoort voorbeeld 2 niet tot niveau 1. Het voorbeeld behoort ook niet tot niveau 3 omdat het hier 'een vakantievriend' betreft. De combinatie van het onbepaalde lidwoord 'een' en het woord 'vakantie' in de samenstelling 'vakantievriend' impliceren geen (duurzame) seksuele relatie.

- Vraag 9

De manier waarop de kandidaat de genoemde redenen moet samenvatten wordt niet beschreven. Er zijn daarom meerdere manieren mogelijk, zoals puntsgewijs of in volzinnen. Als de definitie van 'narcisme' wordt gegeven, dan is dit een goed antwoord. Het noemen van borderline (zonder toevoeging van persoonlijkheidsstoornis) is ook correct.

De derde reden, de persoonlijkheidsstoornis borderline, is eigenlijk geen goede reden aangezien het ontbreekt aan enige psychologische onderbouwing.

Vraag 9 doet denken aan de samenvattingsopdrachten uit eerdere examens. Destijds werd vrijwel altijd bij dit soort vragen het aantal te noteren redenen / verklaringen / antwoorden genoemd. Dat aantal ontbreekt nu en dat is jammer.

Het CvTE zal gevraagd worden de punttoekenning en het correctievoorschrift zodanig aan te passen dat de derde reden, de persoonlijkheidsstoornis borderline, niet gezien mag worden als goed element. Daarnaast zal de suggestie worden gedaan om in volgende examens bij dergelijke vragen het aantal te noteren redenen / verklaringen / antwoorden toe te voegen.

Reactie CvTE: In de vraag staat: 'Vat de in alinea 9 genoemde redenen samen (...)'. Er wordt dus niet gevraagd naar een onderscheid tussen 'goede' en 'slechte' redenen. Daarom hoort dit element wel bij het juiste antwoord. In het correctievoorschrift staat als een van de redenen: 'De persoonlijkheidsstoornis borderline KAN een andere oorzaak zijn van ghosting.'

Vraag 9 is een voorgestructureerde opdracht. De kandidaat moet informatie halen uit één alinea. Het op voorhand niet meedelen van het aantal te noteren antwoorden is een bewuste keuze. We toetsen

of kandidaten zelf in een alinea in staat zijn om de hoofd- van bijzaken te onderscheiden. Door het aantal elementen niet te noemen denken de examenmakers dat de vraag betrouwbaarder wordt en een goede spreiding zal tonen tussen vaardige en minder vaardige leerlingen. Het toevoegen van het aantal elementen bij deze vraag zou, naar de mening van de toetsmakers, de vraag makkelijker maken, waardoor het verschil tussen de vaardige en minder vaardige leerlingen kleiner wordt en de betrouwbaarheid van de vraag minder. Een examen moet ook de excellente leerlingen een kans bieden om te laten zien dat ze boven het gemiddelde uitstijgen en we denken dat met een dergelijke vraag te bewerkstelligen. Of dit gelukt is, moet blijken uit de toets- en itemanalyse.

- Vraag 10

Het antwoord op deze vraag roept veel discussie op onder correctoren. De aantasting van het zelfvertrouwen zou gezien kunnen worden als een gevolg en zou daarmee een correct antwoord kunnen zijn. Hierbij gaat het echter om een voorbeeld van psychische schade, wat niet volledig is. Wij verzoeken u een aanvulling op het correctievoorschrift te geven waaruit blijkt dat het benoemen van de aantasting van het zelfvertrouwen niet goed antwoord is.

Reactie CvTE: Het CvTE publiceert in de regel geen aanvulling op een correctievoorschrift waarin wordt toegelicht welke (alternatieve) antwoorden van de kandidaat niet correct zijn en waarom deze antwoorden foutief zijn.

TEKST 2: Pas op met aubergines!

- Vraag 19

Bij vraag 19 wordt gevraagd de woordgroep te citeren die ongeveer dezelfde betekenis heeft als het woord 'ambigue'. Behalve het antwoord 'verschillende interpretaties' zijn er ook argumenten om de woordgroep 'leverde verschillende interpretaties op' goed te rekenen. Wanneer het woord 'ambigue' wordt opgezocht in het woordenboek dan is daar de toevoeging van een werkwoord te vinden: 'meer dan een betekenis hebbend, voor meerdere uitleg vatbaar zijn, dubbelzinnig.' De toevoeging van het werkwoord 'opleveren' maakt het antwoord niet fout.

Het CvTE zal gevraagd worden een aanvulling op het correctievoorschrift te geven.

Reactie CvTE: In vraag 19 wordt gevraagd naar een woordgroep met ongeveer dezelfde betekenis als het woord 'ambigue'. Er is door de examenmakers bewust gekozen voor het woord 'woordgroep' in de vraag. Het antwoord 'leverde verschillende interpretaties op' is een zinsgedeelte en geen woordgroep. De woordgroep die ongeveer hetzelfde betekent als 'ambigue' is 'verschillende interpretaties' en niet 'verschillende interpretaties OPLEVEREN'.

Deze vraag is bedoeld om onderscheid te maken tussen kandidaten die het verschil tussen een woordgroep en een zinsgedeelte kennen en kandidaten die deze vaardigheid niet bezitten. Het examen bestaat uit vragen die variëren in moeilijkheidsgraad. Een 'moeilijkere' vraag biedt kandidaten juist de mogelijkheid om te excelleren. Wij zullen de psychometrische gegevens van deze vraag analyseren. Mocht de analyse daarvoor aanleiding geven, dan zullen wij dat meenemen in ons advies voor het bepalen van de N-term.

TEKST 4: Als je puber te laat naar bed gaat

- Vraag 32

Deze vraag levert slechts een punt op. Er worden echter nogal wat activiteiten van de kandidaat verwacht. Voor het toekennen van het scorepunt moet de kandidaat:

- ontkennend antwoorden;
- een toelichting geven;
- het antwoord baseren uit de informatie in alinea 5;
- niet meer dan 15 woorden gebruiken.

Dit zorgt ervoor dat deze vraag bestempeld kan worden als 'moeilijk.'

Het CvTE wordt verzocht rekening te houden met de moeilijkheidsgraad van deze vraag bij het bepalen van de n-term.

Reactie CvTE: Wij zullen de psychometrische gegevens van deze vraag analyseren. Mocht deze vraag inderdaad té moeilijk blijken te zijn, dan zullen wij dat meenemen in ons advies voor het bepalen van de N-term.

- Vraag 38.1

Schrijfpdracht

In tegenstelling tot voorgaande jaren wordt niet precies vermeld welke gegevens de kandidaat moet noemen bij het voorstellen van zichzelf. Het noemen van je naam is daarom voldoende.

Meerdere aanleidingen voor het schrijven van de e-mail zijn mogelijk, aangezien de opdracht en de situatieomschrijving die ruimte geven: - Discussie in de klas; - Tekst die je hebt gelezen met de klas; - De directie wil graag weten wat de leerlingen vinden van een mogelijke aanpassing van de schooltijden; - Voornemen om de schooltijden te veranderen.

Een beschrijving van de discussie in de klas suggereert dat er meer genoemd moet worden dan enkel het onderwerp van de discussie. Hoe gedetailleerd de beschrijving moet zijn, is niet te vinden in het correctievoorschrift. Daar blijkt wel behoefte aan te zijn. Het begrip 'beschrijving' lijkt nieuw te zijn in het examen Nederlands. Zoals het er nu staat, is het voldoende als de kandidaat aangeeft dat de discussie in de klas gaat over het wel/niet zelf iets kunnen doen aan vermoeidheid.

Het CvTE wordt verzocht het correctievoorschrift op dit punt (de beschrijving van de discussie in de klas) te specificeren.

Reactie CvTE: In de schrijfpdracht moeten kandidaten een aantal inhoudspunten behandelen, waaronder de beschrijving van de discussie in de klas. Kandidaten zijn vrij om dit punt, over de discussie in de klas over het wel/niet iets kunnen doen aan vermoeidheid, zelf te beschrijven. In de opdracht staat immers: 'Gegevens die niet in de opdracht staan, moet je zelf bedenken.' Kandidaten kunnen gebruikmaken van de casustekst en/of tekst 4 van het examen, maar dat hóeft niet.

- Vraag 38.3

De conventies waar puntentoekenning voor kan zijn worden als onduidelijk ervaren. Wij verzoeken u de genoemde punten bij de conventies op dezelfde wijze te specificeren zoals is gedaan bij het onderdeel Taalgebruik (vraag 38.2).

Reactie CvTE: De specificaties bij Taalgebruik zijn aanscherpingen van de elementen die bij de beoordelingen meegenomen kunnen worden en vloeien voort uit vragen die in het verleden bij de Examenlijn binnen zijn gekomen. Bij het onderdeel Conventies zijn in het correctievoorschrift de elementen opgenomen die bij de correctie beoordeeld moeten worden. Het correctievoorschrift laat zich niet uit over welke uitwerkingen taalkundig juist of onjuist zijn. De beoordeling van wat binnen de tekstsoort gangbaar en/of gepast is en wat niet, ligt bij de vakinhoudelijk deskundigen. Als we dat allemaal zouden uitwerken in het CV, dan wordt het CV een onwerkbaar document en doen we geen recht aan de professionaliteit van de correctoren. Discussies over bijvoorbeeld welke afsluiting passend is binnen de geschreven tekst kunnen op basis van algemene scoringsregel 3.3. gevoerd en beslecht worden.